SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 239. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 14, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 14-го ГРУДНЯ 1990 Ч. 239. РІК XCVII

АДВОКАТ І. БАРДИН ОЗНАЙОМИВСЯ ЗІ СПРАВОЮ С. ХМАРИ

Торонто. — Адвокат Ігор Бардин з Канади, який відвідав Україну з метою ознайомлення зі справою Степана Хмари на доручення Міжнародної Амнестії, надіслав 29-го листопада звернення до голови Верховної Ради УССР Леоніда Кравчука, у якому пише:

„Притягнення до кримінальної відповідальности народного депутата України Степана Хмари та його ув'язнення у зв'язку з інцидентом поміж ним та полковником МВС Григор'євим привернуло до себе увагу та викликало занепокоєння широкої світової громадськости, у тому числі широкого загалу українців у діяспорі.

Маючи відповідне доручення від всесвітньої організації Міжнародна Амнестія, я перетнув океан з американського на европейський континент, з метою перевірити чи політичні і громадські права та свободи Степана Хмари дотримуються та поінформувати організацію Міжнародна Амнестія та українську громаду поза Україною.

Мені прикро, але змушений прийти до висновку що права С. Хмари були порушені. Особливо гнітюче враження на світову громадськість справила та легкість, з якою очолюваний Вами парлямент України позбавив С. Хмару депутатського імунітету, дав свою згоду на його притягнення до кримінальної відповідальности та арешт без належного прискіпливого парляментського розслідування ситуації. Виникає певність, що навіть безпрецедентні у світовій парляментській практиці зміни до тимчасового регляменту щодо порядку прийняття рішень (визначення кворуму) прийняті Верховною Радою України з огляду на бажання парляментарної більшости ігнорувати думку парляментарної меншости. Перший приклад небезпеки того шляху, на який стала більшість в українському парляменті, на мою думку, це справа народного депутата Хмари.

Моє спілкування з представниками прокуратури УССР конкретно у цій справі дає ще менше підстав для оптимістичних висновків. Зокрема прокурор УССР, шановний депутат Михайло Потебенько, навідріз відмовився зустрітися зі мною. Свою відмову прийняти мене пан Потебенько вмотивував тим, що, мовляв, Україна не є членом Міжнародної Амнестії. Я міг принаймі розраховувати на те, що прокурор УССР прийме мене на загальних підставах, як це передбачено відповідним законом про прокуратуру. Незважаючи на подане мною вмотивоване клопотання про надання мені можливости бачитися зі С. Хмарою, з метою виконання моєї місії, прокурор Києва добродій Володимир Шевченко відмовив мені в цьому, посилаючись на те, що С. Хмара, мовляв, уже має захисників. Але ж цілком певно, що моя місія не має нічого спільного з функціями захисника, а на побачення із заарештованим я мав право на загальних підставах, передбачених чинним советським законодавством. Не можу збагнути, яким чином я міг би завадити слідству, якщо б зустрівся зі С. Хмарою.

Аналізуючи усі ці факти, я дійшов до висновку, що намагання керівників прокуратури республіки та прокуратури Києва не припустити мого спілкування з С. Хмарою продиктовані їх побоюванням, аби мені не стали відомі ті численні порушення його процесуальних прав та гарантій, яких припускається слідство. Саме тому в мене не залишилось іншого виходу, як лише почерпнути цю інформацію безпосередньо від адвокатів С. Хмари. Те, що мені вдалося у них з'ясувати — просто жахлива річ. Я не бажав би вести мову про дотримання вимог міжнародного права стосовно гарантій ув'язненим, але міг би розраховувати на те, що слідство неухильно дотримуватиметься вимог чинного кримінального законодавства України та СССР, особливо з огляду на відверто політичне забарвлення цієї справи. Тепер я бачу, що прикро помилявся.

Попри все це, я вірю, що здоровий глузд візьме верх, а український парлямент ще повернеться до розгляду справи депутата С. Хмари. Багато в цьому питанні, якщо не все, залежить від Вашої особистої позиції, шановний пане голово. Переконаний, що властива Вам політична далекоглядність та розум справжнього провідника підкажуть найвірніший шлях до виходу з тієї нечуваної ситуації, яка утворилася навколо справи С. Хмари.

Із власного досвіду знаю, що в цьому житті доводиться платити сповна за все. То ж даруйте мені за цитату з доробку славетного Григорія Сковороди, яка з цього приводу прийшла мені на думку: „Найбільша кара за зло, є зробити зло, як і найбільша відплата за добро є зробити добро".

АДВОКАТАМ ВІДМОВЛЯЮТЬ ПОБАЧЕННЯ З С. ХМАРОЮ

Київ (УНІАР). — В середу, 12-го грудня, завідуючий юридичним відділом Руху Юрій Айвазян, який захищає Степана Хмару, повідомив, що уже два дні прокуратура категорично відмовляється дати йому дозвіл на зустріч з ув'язненим народним депутатом, котрий голодує від 26-го листопада. Відмову мотивують тим, що Хмара перебуває під наглядом лікарів, які зібрались на консиліюм.

Ю. Айвазян висловив підозріння, що, можливо, стан здоров'я С. Хмари критичний.

Тим часом у Києві, в республіканському Палаці Культури „Україна" 13-го грудня має розпочатися з'їзд Компартії України. У зв'язку з цим 11-го грудня відбулася пресова конференція представників страйкових комітетів. Участь взяли:

Віктор Фурманов від львівського страйкому, Сергій Мельник від київського страйкому, Віталій Буряк від Української Студентської Спілки. Вони оголосили вимогу страйку: розпуск КПУ і націоналізація її майна, звільнення С. Хмари та всіх інших арештованих у тій справі. Представники страйкомів повідомили про заплановану на 13-го грудня маніфестацію, яка розпічнеться о год. 5:30. Манifестанти пройдуть від Площі Незалежности до Палацу „Україна ", у якому відкриється з'їзд КПУ.

Перевидано „Історію України"

Ню Йорк. — У видавництві Шкільної Ради появився чепурний однотомник перевиданої ілюстрованої „Історії України" Михайла Грушевського з додатком нового періоду історії України за роки від 1914 до 1919.

Однотомник „Історії України", що його Шкільна Рада рекомендує для вжитку в школах і курсах украінознавства, видано у твердій голубого кольору обкладинці зі золотим написом.

Може найкраще про завдання цієї книги висловився сам автор Михайло Грушевський у передовій статті „Хотів я дати громадянству нашому книгу написну легко і приступно, оживлену образками минулого життя, уривками нашої старої творчости, нашої словесности і знимками цікавих предметів старого побуту, портретами давніх українських діячів, картами і плянами вікопомних подій. Нелегка се річ — змістити в таку хоч би й величеньку книгу все богатство українського життя, від найдавнішої доби, куди не сягає ще писана історія, і до наших часів свідомого українського життя, коли хочеться не обмежитися самою тільки зверхньою історією володарів і війн, а показати і те, як жилося надорові, в якім напрямі розвивалося його життя громадське і культурне".

Книжку можна замовляти, пишучи до Шкільної Ради. Ціна примірника 25 ам. дол. Адреса видавництва: Edacational Council UCCA, P.O.Box 391 — Cooper Station, New York, N.Y. 10276 - 0391.

Професор О. Субтельний доповідав у Кензаському університеті

Лоренс, Кан. (М.П.). — В днях 2-3-го листопада відбулася слов'янська конференція середніх стейтів Америки тут в Кензаському університеті. На конференцію прибуло коло 80 учасників-славістів.

Головною частиною конференції була доповідь на бенкеті проф. Йоркського університету в Торонто Ореста Субтельного на тему „Минуле і сучасне України". Доповідь була спонзорована Меморіяльним фондом ім. Марії Палій, заснованим при Кензаському університеті в Лоренс з метою поширення знання про Україну. Доповідь слухали, крім учасників конференції, група українців з Кензас Ситі.

Доповідь-лекцію відкрив проф. Вілліям Флечер, директор відділу советських та східньоевропейських студій, і представив промовця як визначного педагога і науковця.

В своїй змістовній доповіді промовець вказав на розвиток політичних подій у Східній Европі. Із зовнішним зростом советської імперії, проходив її внутрішній розклад, який, на думку промовця, доведе до розвалу цієї імперії та рівночасно визволення поневолених Москвою народів. Ці важливі історичні зміни охоплюють також Україну, другу найбільшу республіку Советського Союзу.

Відродження України є особливо трудне з огляду на довше національне поневолення, а після кількарічної відновленої самостійности і періоду українізації, наступила колективізація та жорстоке московсько-большевицьке переслідування. Але головною перешкодою до визволення України є спротив Москви з огляду на багатство України та її стратегічне положення. Рівнож на перешкоді до відновлення самостійности стоїть також московська комуністична бюрократія на всіх державно - адміністративних позиціях. Весь цей апарат хоче за всяку ціну зберегти своє упривілейоване становище в Україні. Проте завдяки сприятливим розвиткам політичних подій.

(Закінчення на стор. 4)

В Україну повезли 20,000 книжок

В редакції „Свободи" (сидять, зліви): Т. Витвицька, О. Ісаєвич, Л. Білоус; (стоять, зліва): Б. Ольшанівська, Х. Шох, В. Боднар.

Джерзі Ситі, Н. Дж. (О. Кузьмович). — Уявіть собі, 20,000 книжок, понад 20 тонн, в скринях повезено до Львова і коли обрахування організаторок цієї акції були точні — сьогодні, коли пишемо ці рядки, книжки вже на місці! Здається, що у сьогоднішніх обставинах важливі не лише транспорти мила, ліків чи модерних технічних засобів, але та-

(Закінчення на стор. 3)

СВ. МИКОЛАЙ В ШКОЛІ ОСУМ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Дирекція школи українознавства при ОСУМ в Ню Йорку, яка приміщується в Домі ОУВФ, 136 Друга авеню, інформує що в суботу, 22-го грудня, о год. 11:30 вранці завітає до школи Св. Миколай. Небесна канцелярія буде відкрита від год. 9-ої до 10:30 ранку. Учителі підготовляють цікаву програму.

ЗСА сподіються поправи економічного стану в СССР

Гюстон, Текс. — Президент Джордж Буш готовий погодитися в найближчих днях на активну допомогу для СССР у економічній ділянці. В Гюстоні відбулися дводенні розмови поміж міністром закордонних справ Едуардом А. Шеварднадзе і державним секретарем Джеймсом А. Бейкером, які попередили зустріч Е. Шеварднадзе з Президентом ЗСА.

У розмовах в Гюстоні порушено ряд актуальних для обох країн справ — ситуації в Іраку, як і економічної кризи в СССР. Хоча президент Буш вже є готовий дати згоду на негайну короткотривалу економічну допомогу для СССР, в останніх розмовах Дж. Бейкер в присутності Е. Шеварднадзе заявив, що така харчова і економічна допомога негайно буде признана, але є конечним рівночасно старатися урядові СССР перевести економічну реформу. На думку державного секретаря ЗСА, американська допомога мусить іти впарі з приспішенням економічних змін в СССР тому, що та країна має величезні можливості економічного росту, якщо будуть зроблені відповідні реформи. Дж. Бейкер заявив також журналістам що його советський співрозмовник вповні з ним погоджується, що допомога ЗСА тепер може бути лише мостом до вільного ринку в СССР.

Крім цієї важливої для СССР проблеми, обидва державні мужі обговорювали також події в Перській затоці, як і партизанську війну в Анголі, бо Шеварднадзе зустрінеться в часі перебування у Вашінгтоні вперше із Йонасом Савімбі, провідником повстанських частин Юніта, які мають підтримку ЗСА.

Европа продовжує „боротьбу" зі сніговими бурями

Лондон. — Агентство Асошіейтед Пресс повідомляє, що більшість европейських країн продовжують вести „боротьбу" з зимою. Великі снігові опади навістили в першу чергу Великобританію, Францію, північну частину Еспанії, Італію, Швайцарію, Німеччину, Австрію та майже усі країни Східньої і північної Европи. Снігові бурі і сильні морозяні вітри знищили велику частину електричних і телефонічних проводів. Принаймні 12 осіб загинули в наслідок гострої зими, якої вже давно не було в Европі, дев'ять осіб пропали без вістей. Пропали на відкритому морі також деякі риболовні човни й існують побоювання, що вони затонули у розбурханих хвилях моря.

У деяких частинах південної Европи, особливо в гірських околицях розпочались снігові лявіни, від яких досі загинуло п'ять осіб на французько-італійському кордоні. У південній частині Великобританії температура піднеслася і замість снігу почав падати зливний дощ, вечорами дороги замерзали і поліція мала повні руки праці, полагоджуючи численні автомобільні катастрофи. Від автомобільних випадків загинули і були поранені також люди. Численні дороги поліція мусіла закрити і автомобільний, а в деяких частинах також залізнодорожний рух повністю припинився. Тунель під горою Монт Блянк також треб було закрити у зв'язку з побоюванням, що великі лявіни снігу можуть закрити в'їзди, або виїзди. У Швайцарії треба було закрити не тільки транспорт, але також готелі, снігові з'їзди тощо. На протязі 24 години там випало три фути і 24 інчів снігу.

В Австрії найбільшою загрозою є снігові лявіни. Тому поліція позакривала численні автомобільні і залізничні шляхи. На німецьких далекобіжних шляхах, так званих автобанах, трапилося десятки тисяч фатальних випадків. Міністерство шляхів видало гостре зарядження, що кожний автомобіль мусить мати на колесах спеціяльні ланцюги.

Такої зими Европа на пам'ятає від 1964 року, — заявили представники багатьох европейських країн, які турбуються також покриттям коштів за шкоди, які принесе зима, а вона щойно розпочалася.

У СВІТІ

У ВІВТОРОК, 11-ГО ГРУДНЯ, австрійська поліція затримала в Зальцбургу людину, яка щойно отримала від іншого шпигуна секретні документи про розположення американських збройних сил в Европі і пляни НАСА висилки міжпростірних кораблів, в тому числі тих, які Пентагон висилав із секретною місією. Поліція перевірила документи затриманої людини і ствердила, що лвасник документів є советським дипломатом, правдоподібно співробітником советської військової розвідки ҐРУ. Аґента, який передав документи поліції не вдалось затримати і за ним ідуть розшуки. Представники поліції намагалися вияснити справу в советській амбасаді у Відні, але там їм заявили, що вони нічого не знають про аферу у Зальцбургу, а прізвище затриманого їм не відоме. З огляду на слідство поліція не подала до загльного відома прізвища советського шпигуна.

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ Казахстану Нурсултан Назарбаєв повідомив кореспондентів в Москві, що його республіка підписала договір з американською нафтовою компанією „Шеврон", яка, починаючи з наступного року, буде займатися очищуванням казахської нафти і виготовляти інші продукти. Казахстан видобуває кожнорічно 26 міл. тонн нафти. Запаси нафти в тій республіці спеціялісти оцінюють на 20 більйонів тонн. Казахстан надіється збільшити видобуток з 26 до 200 міл. тонн на рік. Назарбаєв повідомив, що доходи з видобутку нафти будуть вживати на економічні і соціяльні потреби республіки.

ТИЖНЕВИК „ЕКСПРЕСС-ХРОНІКА" повідомив, що відділи міліції і по цивільному одягнені працівники КҐБ, проламавши двері в головній квартирі Демократичного Союзу в Москві і заарештувавши п'ятьох членів цього руху, знищили приміщення, забрали зі собою майже усі документи і підручну бібліотеку. На запит про причини цього справжнього вандалізму, представник міліції заявив що у зв'язку з введенням в Москві вийняткового стану міліція отримала наказ припинити за одну добу усі нелеґальні видання. Згідно з неправдивими інформаціями міліції, члени Демократичного союзу ставили „спротив" міліції і тому були заарештовані. Для того, щоб створити атмосферу „спротиву" сержант міліції Владімір Слюсарев вкинув на долівку газову гранату, а тоді в рух пішли „дубінки", тобто дерев'яні палиці міліціянтів, які збили присутніх до крови і чимало з них прийшлося відвезти каретою до шпиталю. Інших обвинуватили в хуліганстві.

АМЕРИКА ЗНОВУ СПАСАЄ МОСКВУ

Вашінгтон. — Президент З'єднаних Стейтів Америки Джордж Буш, рятуючи комуно-московську імперію від упадку, погодився не тільки на знесення заборони, тобто уневажнення додатку до закону Джексона-Ваніка, який забороняв надання для СССР статусу упривілейованої держави в торговельних справах, але також на започаткування масової допомоги на суму одного більйона долярів, очевидно безворотніх, бо диктатори Советського Союзу нікому нічого не віддають, подібно, як це трапилося з масовою воєнною допомогою ЗСА під час Другої світової війни на суму 11 більйонів долярів.

Більш того, Дж. Буш буде ще пропонувати світовому банкові і Міжнародному монетарному фондові надати Москві додаткові малovідсоткові кредити і допомогти висилкою своїх спеціялістів до СССР, щоб допомогти Москві у переході збанкрутованої советської системи на систему вільного ринку. Це має бути перший крок Буша на шляху до повного членства СССР у цих двох міжнародних інституціях, які єдині можуть, принаймні у початковій стадії, врятувати імперію від розвалу, а теперішних диктаторів від помсти поневолених Москвою народів.

Це не першина, — кажуть політичні аналітики, спостерігачі і знавці советсько-американських відносин. Подібні ситуації були вже під час формування „нової" комуно-московської імперії, у 1930-их роках і під час Другої світової війни. Тоді в 1933 році, коли на території імперії, зокрема в Україні, гинули мільйони осіб з голоду і від сталінського терору, ЗСА встановили з СССР дипломатичні зв'язки і тим самим врятували СССР від політичної й економічної кризи, — кажуть спостерігачі. Подібна ситуація існує сьогодні.

Знесення додатку Джексона-Ваніка, — кажуть поінформовані особи, — започаткує більший експорт сільськогосподарських продуктів ЗСА до СССР, очевидно, за американські гроші, але ледве чи доведе до більшої американсько-советської торговельної виміни на 3,6 біл. долярів, як передбачали раніше економічні спеціялісти. Виступаючи і городі рож разом з міністром закордонних справ Едуардом А. Шеварднадзе, президент Дж. Буш проголосив, що він і президент СССР Міхаїл Горбачов зустрінуться на вершинах в Москві і вестимуть там переговори від 11-го до 13-го лютого наступного року. Він (Буш) надіється підписати в тому часі договір про зменшення стратегічно нуклеарної зброї, про що була мова в Гюстоні між державним секретарем ЗСА Джеймсом Бейкером і міністром закордонних справ СССР Е.А. Шеварднадзе. Залишається відкритим питання, чи Дж. Буш започаткує воєнні дії проти Іраку після вигаснення дати 15-го січня 1991 р., визначеної Радою Безпеки ООН, чи він вірить в мирне полагодження близькосхідного конфлікту коли визначував дату зустрічі, місяць після закінчення дати ультиматуму.

Деякі американські політичні діячі признаються, що потягнення Дж. Буша є дещо ризиковане, а моральна і матеріяльна допомога ЗСА для СССР може розглядатися поневоленими народами, як спроба врятувати не тільки М. Горбачова, але цілу репрезентовану ним тоталітарну, однопартійну систему.

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ ДЖОРДЖ БУШ вирішив знову назначити Роберта Кларка на посаду головного крайового контролера зачартерованих державою банків. У цьому випадку президент Дж. Буш взяв під увагу пораду Секретаря державного скарбу Ніколяса Брейді, не зважаючи на заперечення шефа штабу Білого Дому Джона Сунуну. Номінацією Р. Кларка ніхто не журився тому, що це була пропозиція Секретаря державного скарбу, під чиїм зарядженням є і ця позиція, але тоді свої протести на денне світло виніс Дж. Сунуну, турбуючись тим, що Р. Кларк є дуже непохитним у своїх вимогах, а не спричинює великі труднощі банковій індустрії. Одначе, не зважаючи на закиди Дж. Сунуну, номінацію Р. Кларка підтримали законодавці, включно з багатьма демократами в Конґресі, тому й не очікується жодних особливих труднощів у переслуханнях, що відносяться до його поновлення на його пості.

ЯК І ЗРОСТАЮЧЕ ЧИСЛО великих корпорацій, що журяться браком відповідних цілоденних дитячих шкілок для дітвори їхніх працівників, фірма Інтернашнал Бизнес Машінес Корпорейшн (IBM) винесла рішення активно включитися в побудову власних приміщень для дітей своїх робітників. Фірма ця подала до відома, що в наступному році витратить 3,000,000 долярів, щоб побудувати п'ять приміщень для дитячих ясел поблизу своїх бюр і фабрик, розкинених по цілій країні. Таким способом забезпечать яслами коло 530 дітей передшкільного віку. Фірма IBM також дасть додаткових 500,000 дол. для тих громад, де проживає більша кількість їхніх працівників, щоб покращити існуючі передшілля та найняти фахових людей до праці з дітворою.

У ВІВТОРОК, 11-ГО ГРУДНЯ, шеф штабу Білого Дому Джон Сануну заявив, що президент Джордж Буш вирішив старатися про конституційну поправку, щоб законом обмежити кількість каденцій для членів Конгресу. Це Бушове потягнення в той час, як він сам приготовляється до перевиборів, є дуже розумним потягненням, бо думка про обмеження кількости каденцій для членів Конгресу є дуже популярною серед населення, хоч члени Конгресу натомість цього не бажають. Не надто є вдоволені такою перспективою також і члени стейтових леґіслятур. Одначе дійсне введення такого законодавства залежатиме від голосування членів Конґресу, тому багато-хто не вірить, що ця пропозиція Президента матиме успіх. З політичної точки зору — це дуже розумний крок, що дуже пасує до інших намагань Білого Дому представити перед виборцями Конґрес за джерело багатьох проблем країни.

ЦЬОГО ТИЖНЯ УПРАВЛІННЯ харчів й ліків схвалило дати дозвіл на вживання в ЗСА відносно нового за останніх 25 років протизаплідного засобу, що складається із шести м'яких подовгастих капсуль, які насаджують жінкам під шкіру. Ці капсулі виділюють гормони, що можуть зупиняти запліднення впродовж п'яти років. В основному це є тільки нова метода уведення жіночого гормону „проґестін", який разом з гормоном „естроґен" є одним із двох компонентів у теперішніх протизапліднюючих пілюлях. Підшкірне насаджування є доволі легкою хирургічною процедурою, що її можна робити у лікарському кабінеті. Можливість поновлення запліднення повертається дуже скоро після того, як усувають з-під шкіри капсулі.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашингтоні (202) 347-UNAW, (202) 347-8631 (факс)

Postmaster send address changes to:
Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302
Tel. (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City N J

Передплата на рік $40.00 на півроку — $22.00 на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно За кожну зміну адреси $1.00
Чеки і money orders виставляти на Svoboda

P.O. Box 346 Jersey City N J 07303

Втеча зі Сходу на Захід

„...Від Балкану по Урал люди тягнуться на Захід... Грубо обраховуючи, число росіян, білорусинів та українців, які сидять на валізках, сягає від півмільйона до 25 мільйонів душ..." Це цитата з обширного допису зі столиці Німеччини Бонну (швидко мають перенести до Берліну) кореспондента „Ню Йорк Таймсу", що появилася 9 грудня ц. р. У тому дописі багато докладних фактів і цифр, які стосуються дивної сучасної леґальної і нелеґальної мандрівки народів у Східній і Середній Европі. Найбільше еміґрантів із Мадярщини, Болгарії і Румунії, але є чимало осіб у СССР і навіть Польщі, яким вривається терпець жити у тамошніх препоганих відносинах і які хотіли б виїхати кудись до заможних держав — і не можуть.

Тепер це не політичні еміґранти. В усіх колишніх сателітських країнах відносини ще не стабілізовані, але політичного гнету нема У тих складових республіках СССР, які виявили визвольний рух — політичні відносини погіршились, але вони все ще не є такою яскравою проблемою, як проблема харчів, праці й заробітку. А від років стало всім відомо, що найбільший добробут і найбільший промисел у Німеччині, тому всі тягнуться до Німеччини, бо Америка задалеко і переїзд туди надто коштовний. Канцлер Німеччини Гельмут Коль признав на допомогу Совєтському Союзові 15 більйонів долярів. Це тільки частинно „вдячність" Ґорбачову, що не ставив перешкод з'єднанню двох частин роз'єднаної у 1945 році Німеччини. І тільки частинно з гуманітарних причин — протидіяти загрозі голоду. Головна частина — покращати відносини в СССР настільки, щоб голод не гнав людей на Захід, конкретно до Німеччини. Німеччина має з усіх демократичних країн Заходу найбільш ліберальний закон про признавання чужинцям азилю з різних причин. Але стало там уже так „тісно", що вона боїться дальшого напливу імігрантів. Боїться їх також Австрія. Ще несповна півтора року тому Мадярщина у порозумінні з Австрією скасувала штучні дротяні застави на кордоні тих двох сусідських країн. Відомо, що використали це східні німці, які все ще були під режимом Еріха Гонекера, і масово втікали через Мадярщину й Австрію до Західньої Німеччини. Недавно Австрія вислала військо, щоб берегло кордон зі сторони Мадярщини і не перепускало нелеґальних втікачів.

Дивними стежками мандрує доля народів і держав. Швидко після Потсдамського мирового договору, який поділив був Німеччину й створив з Берліну окрему правно-політичну одиницю, СССР намагався поширити свою владу на Західній Берлін та повів проти нього харчову бльокаду. Америка переламала її масовими летунськими доставами. Тепер той сам Берлін є центром, з якого пливе до Совєтського Союзу масова харчова допомога, щоб рятувати Ленінград і Москву від голоду. Але щодо гону людей із Сходу на Захід відносини мало змінилися. Приблизно півсторіччя тому у Совєтському Союзі кружляв анекдот. Каже Хрущов Сталінові: „Йосиф Вісаріонович, західні буржуазні націоналісти, яких ми потребуємо, страшенно натискають, щоб ми відкрили границі". „Ну що ж, — каже Сталін, — як ми відкриємо границі, то всі втечуть і залишимося тільки ти і я". „Ні, товаришу Сталіну, ти помиляєшся, залишишся тільки ти, бо я теж втечу"

Українська вдача така, що вона тримається рідної землі. Тому наша мандрівницька література страшенно бідна. Тільки нужда гнала найбідніший сільський елемент Галичини на сезонові зарібкові роботи до Прусії, а згодом до праці у вуглиних шахтах Америки. І хоч Америка стала новітньою Меккою, яка приманює людей широкого світу своїм високим життєвим рівнем, українці не кидають рідної землі. Свободолюбний рух в Україні, який схопився з просоння, щоб використати новий історичний шанс, зв'язав Україну з українською діяспорою, настали жваві взаємини, але ані в Галичині, ані на східніх землях нема гону до шукання нової долі десь на чужині. І це добре.

М. Мельник

ПРО ГРЯДУЧІ КОНФЛІКТИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІМПЕРІЄЮ

Недавно в СССР опубліковано проєкт нового союзного договору. Там пропонується зміну назви імперії на Союз Суверенних (замість Соціялістичних) Совєтських Республік. Там теж, — де тільки є нагода, — вживається терміни „суверенні республіки" і в „порозумінні з республіками". Та в дійсності, в ділянках законодавства, екзекутиви, прокуратури, війська, закордонних справ, грошової, банковости, податків, мита, громадянства, ніяких змін немає.

Чи теперішня більшість у Верховній Раді України могла б приняти рішення, щоб той союзний договір підписати? Коли б вона це зробила, тоді уневажнила б декілька найбільших основних законів і позицій, що вона їх недавно приняла чи підтримала.

Однією із найважніших є можливість конфлікту в ділянці законодавства. Верховна Рада України у Декляраціі про державний суверенітет з липня 1990 р. проголосила „...державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території...". Також у поправці до Конституції з жовтня 1990 р. кажеться таке: „Стаття 71. На території Української ССР забезпечується верховенство законів республіки".

Проєкт нового союзного договору затримує Верховну Раду СССР з майже тими самими компетенціями, що вона їх має тепер. І так у статті 9 проєкту кажеться, що „Республіканське законодавство на території республік має верховенство у всіх питаннях, за винятком тих, які віднесено до відання Союзу". Це, очевидно, є досить наївна спроба окозамилювання. Стаття начебто підтверджує законодавчу суверенність республік і начебто обмежує компетенції ВР СССР до тих справ, що їх республіки мали б передати ВР СССР. Біда тільки в тому, що компетенцій тих є така велика кількість, що Верховним Радам республік майже нічого не залишається.

Та чи Верховна Рада України має право передати ті компетенції ВР СССР? З вищецитованих декляраціі про суверенність та змін Конституції України виходить недвозначно, що ВР України ніяких компетенцій ВР СССР передавати не має права. Передачу тих компетенцій пропонує Ґорбачов і спілка. Як я уже згадав, вони відносяться до всіх основних ділянок політичної і економічної структури СССР. Очевидно, уряд Ґорбачова на те уваги не звертає. В дійсності у наступному відступі проєкту кажеться недвозначно, що „Закони Союзу СРСР, прийняті в питаннях його компетенції, мають верховенство і (є) обов'язкові для виконання на території всіх республік".

Зокрема у наступних трьох основних ділянках можливості конфліктів між Україною і урядом імперії незадовго прийдуть на порядок дня. Ділянки ті — це гроші й банки, податки і мито.

Рада Міністрів України підготовила „Концепцію переходу Української РСР до ринкової економіки", і в листопаді 1990 р. ВР ту пропозицію формально приняла. Рада Міністрів пропонує, між іншим, створення незалежного від Москви центрального банку і випуск українських грошей, системи податків і митної служби: „Для захисту внутрішнього ринку України на визначених програмою етапах реалізуються різні економічні заходи, в тому числі власна валюта, митна служба і система податків". І також „Принципи реформи банківської системи включають: забезпечення самостійності Національного банку України, що підпорядкований лише вищому законодавчому органу республіки: (...) Основними функціями Національного банку є: регулювання грошового обігу на базі монопольного права емісії грошей...".

Натомість в проєкті союзного договору маємо такі речі: „Учасники Договору наділяють Союз ССР такими повновластями: ... проведення єдиної фінансової, кредитної грошової політики, яка грунтується на спільній валюті; складання і виконання союзного бюджету; (...). Для здійснення повноважень Союзу РСР встановляються союзні податки і збори...". З цього всього виходить, що республіки не мали б права встановляти мито на своїх кордонах, тому що „Територія Союзу РСР складається з території усіх республік-учасників договору і громадянин республіки, яка входить до Союзу РСР, є одночасно громадянином СРСР".

У зв'язку з тим проєктом нового договору і можливістю конституційних і леґальних (а в дійсності політичних) конфліктів між Україною і імперією, маємо дві основні проблеми. Що станеться, коли остаточно переважна кількість республік відкине договір? Що станеться, коли уряд України спробує створити центральний банк, випустити українські гроші, заборонити урядові імперії стягати податки з громадян України і встановити мито на границях України?

Я сильно підозріваю, що у першому випадку уряд СССР надто сильно журитися не буде. На основі доповнень Конституції СССР, принятих в грудні 1988 року, з'їзд народних депутатів СССР має право міняти чи доповнювати Конституцію СССР. З'їзд той може цілком просто поробити ті зміни, які їм запропонує Ґорбачов, не дивлячись на те, чи республікам це подобається чи ні. (З'їзд народних депутатів відбудеться за кілька місяців. Тяжко

(Закінчення на стор. 4)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЛУГАНСЬКЕ КЛИЧЕ

На адресу Групи Сприяння Демократичним Силам України, що діє на терені Бавнд Бруку, Ню Бранзвику та Українського Села, надійшов лист від голови луганської міської організації Рух, Валерія Мусійчука. Ред.

• • •

Вельмишановні добродії!

Випадково потрапила мені до рук летючка з програмою та адресою вашої групи. Дуже корисну і потрібну справу ви робите. В імені народу України щиро дякую вам за підтримку. Звернутися до вас мене змусили дві причини: перше — і найголовніше — це жахливий стан справи національного відродження на Східній Україні взагалі і у нас на Луганщині зокрема.

Досить сказати, що членів Руху у нас тільки близько 200 чоловік, а Українська Республіканська Партія тільки народжується.

Друге — це те, що у вашій летючці є рядки, де ви говорите, що українських громад у діяспорі значно більше, ніж областей в Україні.

І от, як мені не прикро признаватися у нашій бідності і як жебракам простягати руку, ми змушені звернутися до вас по допомогу.

Луганщина, як найзапекліший оплот русифікації, потребує такого ж опікунства, яке ви взяли над дніпропетровцями. Ми були б щасливі, якби одна з українських громад у діяспорі налагодила з нами контакт. А нам не вистачає усього — і техніки друкарської, і друкованих матеріялів, і безпосереднього спілкування з вами, оскільки основна увага ваша звернена до Західньої України. Але доля України буде визначатись у нас, на Сході.

З повагою і вітанням,
Валерій Мусійчук,
голова луганської міської організації Руху, член Крайової Ради.

Зацікавлених прийти на допомогу Луганщині прошу писати.

Моя адреса: УССР — Україна, місто Луганськ, Дільниця Цупова, 4 кв. 17., Мусійчуку Валерію Р.

Слава Україні!

П.С. Ще раз перепрошую за жебрацтво, але дуже потрібні хоч би три дитячі релігійні книги і молитовники українською мовою.

КОМАРНО В 1990 РОЦІ

У Комарні організовано відділ Української Республіканської Партії України і Руху. Ними було проведено два мітинги. Перший був екологічний, а другий стосовно підписання союзного договору і про службу в армії. Прийнятими резолюціями констатувалася дуже несприятлива екологічна обстановка в місті і по всій Україні, недопустимість нового союзного договору, вимоги створити республіканську професійну армію. Рух, УРП і „Верешиця" випускають свої вісники, де поміщають вирізки із прогресивної преси, власні оголошення. Я покищо не вступив ні в Рух, ні в УРП, але перечислив на рахунок республіканської партії 100 крб. — 50 крб. на газету „За Вільну Україну" і 50 крб. студентському братству для допомоги голодуючим студентам. Дуже радий з приводу перемоги голодуючих студентів.

У нас в місті закінчили реставрацію церкви свв. Петра і Павла, закритої ще в 40-ві роки і перетвореної в склад. Тепер це гарна світла споруда, що дуже прикрашає центр міста. Храм належить греко-католицькій громаді. Біля церкви насипано могилу висотою 3 м., встановлено березовий хрест і напис „Слава борцям за волю України".

Тепер напишу Вам кримінальну хроніку міста. Комарно, як і більшість міст Галичини, було дуже спокійне і вже більше 10-ти років жодних крупних злочинів тут не було. Аж ось минулого року влітку були по-звірячому вбиті на Діброві старі Дрімалики. Протягом кількох наступних місяців на дорогах загинуло ще двоє молодих людей. Офіційна версія — автодорожні катастрофи. Цьому мало хто вірив. Потім в газеті появилися повідомлення, що стариків вбили двоє рецидивістів з Білорусі. Цьому мало хто вірив. А в місті дальше були випадки пограбування квартир, вимагання грошей, хоча жертви, залякані розправою, не повідомляли міліцію.

Цієї весни одної ночі пропав бляхар, що перекривав церкву. Арештовано всіх місцевих алкоголіків, і хуліганів, але через декілька днів за браком доказів відпустили. І ось через 2 тижні у Дністрі біля села Мости місцеві рибалки знайшли понівечений труп бляхара із прив'язаною гирею. За речовими доказами було встановлено винуватців. Арештовано 4-ох місцевих хлопців, одна дівчина відпущена під розписку. Їх вже привозили на місце злочинів і фотографували при великій присутності народу. Скоро буде суд.

Щоб не закінчувати на такій сумній ноті, розповім дещо про урожай-90. Він непоганий. Але через масову безгосподарність багато пропадає.

Наші комбайни „Колос" чи „Дон" порівняно із канадським „Бізоном" збирають з 1 гектара на 5 центнерів зерна менше.

Появилися у нас в дуже малій кількості перші ферми, які мають досить великі врожаї. Але в загальному колгоспна бюрократія ще дуже сильна, бажаючих брати землю дуже мізерна кількість. Так що розформувати колгоспи зараз нереально. Такий стан буде ще довго.

На черговій сесії Комарнівської Міськради було прийнято рішення про перейменування вулиць міста.

Звичайно, залишено без змін такі назви, як вул. Зелена, Полева, Шевченка, Франка, Коцюбинського, Львівська, Башта, Діброва, Гора, Розливка, Лесі Українки.

(Закінчення на стор. 4)

Володимир Барагура

РІЛЛЯ НЕЗОРАНА, ПОЧВА НЕЗАСІЯНА, НИВА НЕПОЛИТАЯ...

„Лупайте цю скалу"!..
І. Франко „Каменярі"

Не треба бути історіософом, чи професійним спостерігачем-аналітиком, щоб прийти до висновку, що поруч чвар і крамол та незгоди, про які писав гетьман І. Мазепа, „Всі покою щиро прагнуть, та не всі в один гуж тягнуть"..., головною перешкодою досягти власної державности, є незадовільний рівень національної свідомости нашого народу. Це яскраво виявилося під час великої, неповторної історичної шанси, якою був розвал російсько-царської імперії, це ще болючіше повторяється в повній можливості, яку дає нам історія.

Стан національної свідомости й розуміння ваги історичної хвилини українським народом у новій політичній конфіґурації, позначається в Україні кривою лінією, яка в західніх областях досягнула найвищого ступеня, потім помітно спадає в центральних областях і простою лінією проходить у південно-східніх реґіонах.

Але навіть на західніх землях можна зауважити недоцільне спрямування національно-державницьких прямувань і сил. Забагато уваги приділяється проблемам емоційного характеру, як надуживання національної символіки та інших зовнішніх познак, наприклад, масова акція демонтування пам'ятників Ленінові, чи передчасне ставлення пам'ятників українським велетням. Нам не страшний гранітний, чи металевий Ленін, бо це мертві бовдури, важливо, щоб його дух випарував з ментальности українства та розвіявся на всі вітри й не затруював здорового національного організму. Збурити тисячі пам'ятників Ленінові, розсіяних по всій українській території, коштує багато сил, енерґії, матеріяльних витрат, які можна б зужити на куди корисніші справи. Вистачить на початок збурити кілька ленінських пам'ятників, щоб замаркувати, що навіть у мертвій формі його постать є „персона нон ґрата" на території України. Це засвідчило б нашу нехіть до комуністичного світогляду й ідеології в державницькому прямуванні українства до державности.

Краще інтелектуальні сили й матеріяльні засоби спрямувати на основні життєві потреби відродженої нації — на освіту, національно-релігійне виховання молодого покоління, на шкільництво й науку, економіку, на мистецьку творчість, взагалі на конкретну працю, яка веде до освідомлення мас.

Спеціяльну увагу треба присвятити південно-східнім областям, національна свідомість яких на найнижчому, а то й ніякому рівні. Тим часом майже всі наші зусилля спрямовані й обмежені до західніх і центральних земель. Поміж свідомими й менше освідомленими та взагалі неосвідомленими областями заіснувала наче нова „залізна заслона", новий „китайський" — чи „берлінський мур". Політичні діячі, суспільні працівники, наукові установи, культурно-мистецькі згуртування, музично-вокальні ансамблі масово об'їжджають національно свідомі райони, або діяспору, бо їх тут радо вітають, обдаровують, звідтіля можна вивезти „тверду" валюту й усякі модерні технічні пристрої, які на батьківщині можна згрошовити. А цілісні, незаймані національні простори, які можуть мати вагоме значення для відродження України, лишається поза полем уваги. Те саме стосується й діячів та колективів з діяспори, які поза Києвом не бачать України...

Нашим обов'язком є власне проламати лід і „лупати цю скалу", бо йнакше ми ніколи не здобудемо потрібної кількости голосів на наших депутатів, а нашими прем'єр-міністрами будуть такі „запорожці" як Фокін, про якого преса писала, що він „нащадок давнього запорозького роду", але російської національности (відколи росіяни були „запорожцями"!?) і „говорить прекрасною українською мовою"... Уявім собі, чи можливо, щоб палестинець був прем'єр-міністром Ізраїля, або німець Франції! А які наслідки будуть, коли деякі проблеми прийдеться вирішувати всенародним референдумом?

Національна свідомість західніх земель коштувала багато мозольного зусилля й труду, самовідречення та посвяти. Під час панування австро-угорської монархії політичну, економічну і культурну перевагу мали поляки через краще політичне вироблення, яких фаворизували австрійські урядові чинники. Серед української світської інтеліґенції, духівництва сильно було закорінене русо- чи москвофільство, на селах діяли читальні Качковського. Треба було наполегливої, кропітної праці, щоб із русина зробити українця. За польської окупації Галичини теж прийшлося вести освідомну працю у дуже несприятливих умовах. По селах роз'їжджали молоді люди, професіонали, закладали читальні, кооперативи, спортово-руханкові товариства з національним спрямуванням — „Січі", „Соколи", самодіяльні гуртки. Величезну освідомну працю виконали мандрівні театри, яким довелося вести кочівне життя та ставити п'єси в клунях при світлі нафтових ліхтарів.

Коли цю невдячну, але необхідну освідомну працю занедбаємо, може повторитися фатальна історична подія Переяславської умови, невдача І. Мазепи здобути Україні незалежність, програна визвольна боротьба 1917-22 років, трагедія Миколи Хвильового.

Тому й тепер діячі всяких ділянок національного життя мусять звернути пильну увагу на акцію освідомлення незрячих земляків, не зважаючи на труднощі. Інакше ці області будуть втрачені назавжди. Франкова поема „Каменярі" актуальна й тепер:

Лупайте цю скалу!
Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносіть
і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено
скалу оцю розбить!...,

бо на національно-державницькому шляху „ми лиш каменярі!"

Люба Волошин

МИТРОПОЛИТ А. ШЕПТИЦЬКИЙ В РИСУНКАХ

І.

Нещодавно в Музеї Олекси Новаківського у Львові відкрилася цікава виставка „Митрополит Андрей Шептицький у творчості О. Новаківського". Вперше за півстоліття український глядач дістав змогу познайомитись з цією забутою і на сьогоднішній день майже зовсім не досліджено сторінкою у творчості О. Новаківського.

Відомо, що художника лучила з Митрополитом довголітня сердечна приязнь та взаємна підтримка. Серед багатьох українських митців, на яких свого часу розпростиралась щедра меценатська підтримка Митрополита (досить згадати тут хоча б М. Бойчука, М. Сосенка, М. Паращука, Ю. Буцманюка, Я. Струхманчука), Олекса Новаківський був тим художником, у творчій долі якого Князь Церкви відіграв чи не найбільш вирішальну ролю. Це він запросив в 1913 році молодого ще тоді і сповненого творчих сил О. Новаківського до Львова, надавши йому можливість працювати у закупленій ним майстерні після Яна Стики. Митрополит не тільки фінансував на дуже вигідних для художника умовах його творчу працю у Львові, але й уважно слідкував за розвитком його таланту, підтримував його морально і матеріяльно у всі важкі моменти життя. Сьогодні можемо з певністю стверджувати, що контакти з Митрополитом у великій мірі визначили ідейно-світоглядне тло усієї пізньої творчости О. Новаківського, вплинули на його тематичні зацікавлення.

Коли на початку 20-их років О. Новаківський вирішив відкрити у стінах своєї майстерні школу, Митрополит став одним із перших її меценатів. Він фінансував щорічні вакаційні поїздки школи на Гуцульщину — до Космача, а після того відвідував особисто їх звітні виставки у Львові та нерідко, щоб підтримати молодих, закуповував їх твори. Як згадують учні, Митрополит талановито викладав (певний час) лекції з історії мистецтва у школі Новаківського, при цьому дав молодим можливість користуватися своєю особистою мистецькою бібліотекою у Митрополичій палаті. Коли з часом поставало питання про подальшу освіту найбільш обдарованих, але незаможних учнів Новаківського, Митрополит брав на себе фінансування їх поїздок у художні заклади Західньої Европи, як це було з М. Морозом, В. Дядинюком, Ст. Луциком, Ів. Нижник та іншими.

Природно, що О. Новаківський, вповні оцінюючи підтримку Митрополита, старався усією своєю творчістю оправдати його високе довір'я. В одному із своїх листів із с. Могили в 1913 р., вибираючись на запрошення Митрополита до Львова, він писав: „Якщо я тепер зможу в своїй творчості захопити ширший горизонт, оживотворити приборкану ідею, посадити на царині мистецтва свою квіточку — се буде для Вашої Ексцеленції моя скромна вдяка. Працюючи для штуки, віддячусь єї Великому Покровителеви".

З того часу образ Митрополита Андрея графа Шептицького стає для художника темою, яка червоною ниткою проходить крізь усю його пізню зрілу творчість львівського періоду. Здається, ніхто з українських мистців не працював над образом Князя Церкви з такою щирою самовідданістю та вимогливістю до себе, як О. Новаківський. За чверть століття близьких контактів з Митрополитом художник створив дослівно сотні рисункових портретних начерків, десятки олійних ескізів та завершених композиційних портретів. Кращі з них як, наприклад, „Портрет Митрополита" (шкіц із пам'яті) 1915 р.; „Мойсей" (1915-1919 рр.); „Владика І" („Проведіння") 1930 р., належить до шедеврів в усій малярській творчості О. Новаківського. На жаль, саме ці, найбільш сильні портрети Митрополита пензля Новаківського на сьогодні або безповоротно втрачені, або місцезнаходження їх на даний час невідоме. На експозиції виставки ці твори показані лише у фоторепродукціях, які збереглись до наших днів у світлинах відомого львівського фотографа і приятеля О. Новаківського — Левка Янушевича.

Більшу частинну експонатів виставки складають рисунки із приватної власности родини Новаківських у Львові. Це понад сто виконаних пером, олівцем, кольоровими крейдками психологічних рисункових студій з натури та композиційних ескізів до образу Митрополита. Найбільш ранні з них датовані кінцем 1913 р. (себто першими ж тижнями по приїзді художника до Львова), а останні сигновані 1931 роком. Хоча, як видно з епістолярії художника, він, як завжди, незадоволений досягнутим, продовжував працювати над образом Митрополита до останніх років свого життя.

Серед рисунків на виставці привертає увагу серія начерків, датованих 1915-1917 роками і присвячених темі ув'язнення Митрополита у царській неволі (рис. „В неволі" 1915 р.; чисельні начерки до „Програми" сестер Василянок у Львові, 1916 р.).

Закінчення буде.

В Україну...

(Закінчення зі стор. 1)

кож фахові книжки, які допоможуть відгородженим довгі роки від західнього світу кільчастим дротом, українцям, здобувати відповідне знання з різних ділянок.

У всіх розмовах та зустрічах з українськими провідними особами в політичній, але й в науковій чи мистецькій ділянках, ми постійно чуємо про конечність для України виміни студентами, виміни знанням і дошколом молодих студентів у занедбаних ділянках науки.

Тому радіємо, коли до редакції приходить група українських жінок, які саме поставили собі за завдання постачати допомогу Україні у цьому напрямі.

Ідея використати можливі американські шляхи безплатного постачання підручників в Україну зродилася у програмового координатора великої американської фундації „Сейбер" в Массачусетс, Тані Витвицької, коли вона переводила такі пляни для інших країн Східньої Европи. Фундація „Сейбер", в якій вона працює, це неприбуткова публічно-харитативна американська установа, яка розподіляє англомовні публікації окремим особам чи інституціям через приватні організації. Фундація дістає зайві нові книжки від видавництв і при фінансовій допомозі різних організацій висилає їх до тих країн, де потребують фахової літератури для кращої освіти, а тим для кращого розвитку країни.

Від 1986 року фундація висилає вже книжки до Польщі, Мадярщини та Чехо-Словаччини. Цього року Т. Витвицька зацікавила свою фірму новим проєктом — висиланням навчальних книжок в Україну. Розуміється, в Україні є багато товариств і наукових установ, які дуже потребують усякого рода підручників та інформацій з різних ділянок англійською мовою і про навчання цієї мови, знання якої тепер в Україні дуже потрібне.

Але до того нового завдання, яке діє тепер під кличем „Книжки для України", треба було знайти цілий ряд осіб та організацій, які включилися б до такої акції. Тут саме, як допоміжний чинник, включилися членки Союзу Українок Америки під проводом Лідії Білоус, яка стала добровільним координатором акції, як також ряд українських установ тут та в Україні. Зроблено відповідну умову із Науковим Товариством ім. Шевченка у Львові, яке погодилося першу велику посилку книжок прийняти та її розподілити, а деякі українські установи в ЗСА своєю матеріяльною допомогою причинилися до того, що такий перший великий транспорт книжок вже відійшов.

Саме з приводу завершення першої посилки до редакції зайшли Л. Білоус, Т. Витвицька, Ольга Ісаєвич, Христина Шох, як також Божена Ольшанівська та Володимир Боднар, щоб з радістю повідомити про те, що заповано і вислано польським вантажним кораблем 20,000 фахових книжок з ділянки

Три покоління українців приготовляють книжки до пересилки в Україну (зліва): Л. Білоус, О. Білоус, П. Бойчук і С. Бабій.

Група українців в пристані в Нюарку, Н. Дж., перед відпливом польського корабля з книжками для України.

технології, менеджменту, екології, біології, медицини, англійською мовою, як також підручники для навчання англійської мови у вищих школах.

Довгі дні добровільної праці були потрібні в окремих приміщеннях у Бриджпорті, Конн., щоби всі призначені до висилки книжки відповідно поскладати у скрині та приготовити до далекої дороги. Тут, як інформує Л. Білоус, допомагали також крім присутніх у нас такі „добровольці" як Ореста Білоус, Василь Макійчук, Микола Івашків, Стефанія Бабій і Петро Бойчук. Два місяці добровольці приїздили постійно для цієї праці і тепер, розуміється, у них помітна радість, що діло завершено.

Але ... це не кінець, як вони нам кажуть, а лише початок. Посилки книжок в Україну завдяки Т. Витвицькій і акції Фундації „Сейбер" можуть іти далі. Треба лише допомоги до висилки і це не лише у пакуванні книжок у відповідні скрині, але також у фондах на оплачення висилок, бо самі книжки дарові. І таку допомогу від інших установ сподіються отримати наші гості.

На питання скільки потрібно грошей на таку пересилку, Л. Білоус пояснює, що на 20,000 книжок потрібно 5-6,000 дол., а на транспорт з корабля до місця призначення в Україні приблизно 4,000 дол. Тепер, дякуючи зусиллям кількох осіб та установ, вислано книжок вартости півмільйона долярів і це, як завважують гості, є один із дуже корисних шляхів допомоги Україні невеликими відносно коштами. Досі допомагають фінансово крім СУА, Товариство Українських Професіоналістів Бостону, Американці в Обороні Людських Прав в Україні, Український Фонд Охорони Здоров'я в ЗСА, а з України є зацікавлені в цих важливих посилках крім НТШ у Львові, Рух, Міжнародний Інститут Менеджменту в Києві, Центр для аналізи торгівлі і збуту в Києві, „Зелений Світ" та інші.

На питання в який спосіб будуть ці вартісні книжки розподілені в Україні тепер і на майбутнє — гості вияснюють, що саме це питання вимагає створення окремої структури цілої розсилки і складу книжок на місці доставки і над цим вони тепер працюють. Посилка, яка вийшла, буде прийнята у Львові головою НТШ проф. Ярославом Ісаєвичем, — каже нам його дружина Ольга, — але це праця понад сили однієї людини і тому треба буде краще зорганізувати цей новий, а так корисний спосіб допомоги Україні.

Можна тільки побажати дальших успіхів ініціяторкам цієї акції, а вона є доказом, що можна знаменито використовувати тепер свої зв'язки чи свою позицію в американських установах для широкої допомоги Україні у різних ділянках.

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ буде забороняти коледжам і університетам, що отримують державну допомогу, надавати стипендії згідно з етнічною приналежністю. Заступник секретаря для справ громадських прав при Департаменті освіти Майкел Вілліямс заявив, що стипендії, призначувані виключно на расовій базі чи на базі етнічного походження, є дискримінаційними, а тим самим і незаконними. Цим дуже затривожилися університетські адміністратори та директори стипендійних фондів, які твердять, що таке потягнення може цілковито знищити їхні намагання кількох десятиліть добитися збільшення кількости меншинних студентів у вищих школах.

Об'єднання Українців у Ґлен Спей

28-го жовтня тут відбулися загальні збори Об'єднання Українців у Ґлен Спей, на яких з малими змінами одноголосно і ентузіястично переобрано минулорічну управу. Та воно і не дивно, бо завдяки наполегливій праці голови Об'єднання, яким є Богдан Кандюк, праця пожвавилася і принесла багато позитивного для нашої громади. Голова Б. Кандюк бере активну участь в засіданнях міської Ради і вносить пропозиції і поради. Коли стало питання, що на одній щоглі не може висіти два прапори, він домагався, щоб для українського прапора була поставлена нова щогла, на якій кожного року на 22-ге січня повівав би український прапор. В шкільній раді домагався, щоб „абсенті баллотс" були офіційно прийняті як легальні голоси, чого і добився після впертої праці, уділення часу і не зражувався, хоч були перешкоди зі сторони шкільної ради. Це було вперше зроблено і це велика перемога.

Для розваги і тіснішого зв'язку з громадою був куплений телевізор, відеомагнетофон, на яких висвітлюються найновіші події на Україні, а також розвагові фільми. Весь дохід з цих імпрез призначений на допомогу Руху в Україні і вже ці гроші переслані за призначенням. Раз на рік Об'єднання видає „Вісті", в яких висвітлюється всебічна праця Об'єднання, а також організацій, які є повноправними членами Об'єднання. Всі національні свята відбуваються спільно з організаціями Об'єднання, УККА і УАКРади. Ці організації спільно відзначили сумну річницю Чорнобиля. З ініціятиви Богдана Гірняка в червні відбулася гарно підготовлена імпреза „Ґлен Спей — дітям Чорнобиля", про яку вже писали наші газети, а також місцеві американські.

Імпреза відбулася на „Верховині".

За звітний період ми мали декілька доповідей: д-р Микола Бродин доповідав про недуги серця, інж. Демян Ліщинський про його перебування на Україні з відео висвітленням, отець Василь Штелень, парох нашої церкви, виголосив доповідь на тему катакомбної Греко-Католицької Церкви. Були інші доповідачі з України. Наша організація зложила значні пожертви на Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля, на Народний Рух, на оборону Івана Дем'янюка. Об'єднання Українців письмово переслало привіт конвенції УБСоюзу, з'їздові Сеньйорів, закриття сезону на „Верховині".

Вислали привіт для II з'їзду Народного Руху України.

Цей привіт був переданий особисто через голову УБ Союзу Івана Олексина, який особисто їздив на Україну. Отже, як бачимо, робота була пророблена велика і корисна. Не дивно, що голова Об'єднання Богдан Кандюк був вибраний „Сеньйор Сітізен" 1989 року, він на це заслужив. На кінець відчиту голова дякував всім членам Ділового комітету за всебічну підтримку і співпрацю. У своїх звітах секретарка і окремі референтки дякували голові за поміч і підтримку. Голова підкреслив, що спільними силами, при співпраці можна багато зробити для добра цілої громади і українського імени.

Новообраній управі і голові Б. Кандюкові бажаємо дальших успіхів у їхній корисній праці.

Людмила Гайдар

Рая Куделя відійшла від нас...

У понеділок, 29-го жовтня, пролунала сумна вістка: померла Раїса Куделя. Коротке ствердження про смерть ще однієї людини з-посеред нас, а їх так багато... Та за ім'ям покійної захована ціла епопея буремних і трагічних подій нашої доби.

Прийшла на світ вона — Раїса Щирська (згодом Куделя) на землі Волинській в селі Буяни під Луцьком. Елемент героїзму притаманний волинянам, їх органічна риса — боронити рідну землю від заглади. Нагода для цього у житті Раїси Щирської не забарилася. Війна між райхом і СССР вибухла незадовго після того, як Рая закінчила українську приватну гімназію в Луцьку (одну із трьох на Волині українських гімназій — Крем'янець, Луцьк, Рівне). Була це, як і дві інші, високовимоглива навчальна інституція із сильно підкресленим українським патріотичним тонусом, з глибоко релігійним вихованням. Вже в 1941 р. проявили ставленики німецького райху своє зневажливе ставлення до народу — відвічних господарів своєї землі. Визиск з боку чужої влади виявлявся різними способами; у той час це були непосильні контингенти на потреби „Герренфольку", згодом перейшов цей вияв злочинности в арешти і масові розстріли.

З другого боку совєтська влада створила свої повстанчі загони, що пронизували волинські ліси. І вони не щадили населення. Створився тоді на Волині український резистанс, у проводі якого став Бульба-Боровець, хоробра героїчна натура. Він ставив спротив обом ворогам-займанцям — брунатному і червоному. Молодь Волині і Полісся ішла тоді „в ліс" — молоді юнаки і дівчата. Пішла на поклик Батьківщини і Рая Щирська. Ця скромна,гарна собою дівчина, дрібної будови виявилася хоробрим, безстрашним воїном. Як юна членка Українського Національного Руху, пішла вона змагатись із зброєю в руках рядом із своїм братом, що згинув там, хоча й не з ворожої руки. Прогриміла війна з усіма її важкими атрибутами. Одружилася Рая з побратимом по зброї Левком Куделею, що згодом попав у полон. В невідрадних життєвих умовах в Німеччині в 1945 р. приходить на світ їх син Роман.

Згодом, після діпівського періоду, подружжя з дитиною переїхало до Америки. Вся життєва настанова у Раї не змінилася. Поринула вона в громадську діяльність всією своєю істотою, хоча треба було ввесь час виконувати заробітну працю і піклуватися родиною. Останній період її заробітної праці був в ролі фінансиста-урядничкі української православної федеральної кооперативи „Самопоміч" в Ню Йорку, де її цінили за пильність і точність.

У громадському житті Раїса Куделя зв'язалася працею в Українському Золотому Хресті, організації, що ще на початку 1930-их років перетворилася з Українського Червоного Хреста в ЗСА, не маючи змоги зберегти назви через бездержавність. Девізою цієї жіночої організації тоді було і тепер є допомагати українській людині, зокрема жертвам ув'язнення, заслання, переслідувань. Незабаром Раїса перейшла із рядових членок до Головної Управи УЗХ, де виконувала різні відповідальні функції; останніми роками була організаційною референткою. Впродовж останніх 25-ти років діє при УЗХ Комітет Оборони і Допомоги (КОД), створений для того, щоб оживити і скріпити допомогу саме ув'язненим і їх родинам, а тепер поворотцям із тюрм, „психушок" і сибірських заслань. В цю працю всеціло включилася Рая Куделя поряд із своїми подругами — старшою діячкою Павлиною Різник, яка як піонерка очолила КОД, і з ровесницею Лідою Белендюк, приятелькою і співпрацівницею. Найбільшою радістю було для Раїси зробити добре діло, допомогти у біді, опікуватись кимось, коли хто тої опіки особливо потребує. Так опікувалася Рая Куделя вже смертельно недужим генералом Григоренком до його кінця, коли вже дружина його знемагала від утоми. Рая завжди знаходила у собі силу. Вона була також діяльною довгі роки у Світовій Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО), членом-основником якої був і УЗХрест. Працювала Раїса у фінансовій комісії СФУЖО на ЗСА як секретарка і була членкою Комісії зв'язків при референтурі зв'язків СФУЖО. Виконувала віддано свої обовязки, доки їй дозволяло здоров'я.

Останніми роками Рая проводила ще одну непосильну боротьбу — з невиліковaною недугою пістряка. Лікарі казали їй, що таких завзятих пацієнтів майже не буває. Тут хотілося б її рішучу настанову вижити, не здатись — порівняти з настановою двох жінок: Леся Українка, теж волинянка, яка тридцять років боролась з недугою туберкольозу костей, а й на смертній постелі не вгавала творити, диктуючи рядки свого незакінченого роману про арабську жінку „Екбаль Ганем" її матері Олені Пчілці. Так боролась також наша сучасниця Оксана Ґенгало, також діячка УЗХ, яка не уступала наступові недуги рака впродовж 17 років. Тепер її шляхом пішла Раїса Куделя. Треба сказати без перебільшення, що ця боротьба її увесь час була дійсно героїчна. Пригадується її участь в конференції УЗХ на початку вересня. Погідна, навіть весела, завжди дотепна, брала участь в дискусіях-постановах. Не любила говорити про свою недугу, ані „плакати над собою". Ця тема була закритою в розмові, навіть з друзями. Особлива подяка належить від нас, її подруг, особливо двом жінкам, розуміється, крім її сина з родиною, а саме: Марії Євсевській з Філядельфії, членці СУА і Лідії Белендюк, членці УЗХ, що особливо ніжно, як найдбайливіші сестри дбали про Раю. Ліда Белендюк провела останні два дні життя Раї при її постелі, саме приїхавши з України, куди завезла щедру пожертву від КОД. Останні слова Раї, два дні перед смертю, були: „Говори про Україну"... І Ліда Белендюк говорила.

Так умирають шляхетні, героїчні люди, що виконали все, що могли, чого прагнули. Залишила нас незабутня Рая із візією України, що воскресає.

Н. П.

В ЕКВАДОРІ ТРАПИЛАСЯ надзвичайно серйозна автомобільна катастрофа, у якій загинуло 12 осіб і понад 30 були поважно поранені. Катастрофа трапилася на одній із центральних вулиць столиці Еквадору. Водій великого тягарового автомобіля, втративши контролю, врізався повною силою в автобус, виповнений пасажирами. По дорозі тягаровий автомобіль зударився із шістьма малими пасажирськими автомобілями. Центральна вулиця була закрита цілий день.

Про грядучі...

(Закінчення зі стор. 2)

собі уявити, чому депутати України схотіли б взяти участь у тому з'їзді).

Проблеми у другому випадку є багато більш складні. Припустім, що уряд України запропонує ВР закон про випуск українських грошей. Уряд СССР мабуть попередить ВР України, що того роду закон протиставився б Конституції СССР. Чи більшість ВР України настрашиться або дасть себе намовити Івашком, щоб того не робити? А коли ВР все таки такий закон прийме, чи уряд України, незважаючи на погрози зі сторони уряду СССР, почне цей закон впроваджувати в життя? Що тоді зробить Горбачов? Розжене ВР України? Заарештує уряд України? Чи просто пішле до України свого „райхскомісара", так як він уже сам це робив, і як робили його попередники?

Є ще можливість, що він з тим станом речей погодиться, але він був би змушений заняти таке становище тільки тоді, коли не тільки Україна, але й Росія вирішила б позбутися диктату уряду СССР.

На всілякий випадок проблеми ці назріають, і час основних рішень та можливих конфліктів наближається скорим темпом. Шкода тільки, що і у Верховній Раді, і в уряді України вирішальне слово мають люди, які приняли б самостійність України, якщо б це можна зробити без надто великого труда. Та леде чи це є люди покрою Чорноволів чи Лук'яненків, які за самостійність ту готові боротися. Та дай Боже, що я не маю рації.

Вдала імпреза дитячого садочка у Воррені

Вже 25 років 76-ий Відділ СУА у Воррені, Миш., опікується дитячим садочком. Велика вдячність за це належить учительці Мирославі Бараник. Вона провадить його від самого початку і щороку збагачує своїм знанням і частими оригінальними ідеями. З приємністю можна ствердити, що всі заняття з дітьми переводяться українською мовою. Це дає нагоду нашим дітям вивчити правильну вимову звуків у віці, коли це проходить легко, природно і залишається на все життя. Цього року садочок має 15 малят, відбувається два рази на тиждень в клясі церкви св. Йосафата і помагає Мирославі Бараник учителька Ірина Прийма.

Кожного року є „Вишивана забава", на якій діти можуть похвалитися своїми вмілостями перед родиною, знайомими і ровесниками. Цьогорічна забава називалася „Забавки Мартусі" і відбулася так, як і в попередніх роках в авдиторії початкової школи Непорочного Зачаття в неділю 11-го листопада. На сцену вийшли чотири матері (Мирослава Бараник, Леся Лаврин, Світлана Легета, Зеня Прибула), перебрані на забавки і шукали Мартусі (Леся Бараник), котра „загубилася". Під час розшуку вони жартували і розвеселяли присутніх. Після того, як вийшла Мартуся, діти садочка, вбрані у вишивані сорочки і блюзочки, „приїхали" на сцену у формі поїзда. Вони заспівували гостей віршами і піснями. На зміну виступили на сцені учениці 8-ої кляси початкової школи Непорочного Зачаття під проводом учительки (і голови 76-го Відділу) Ксені Кучер. Вбрані як ляльки різних національностей, вони виконали низку оригінальних і цікавих танців. На закінчення мистецької частини Рома Дигдало представила дітей-акторів і пояснила їхні строї.

Опісля всі приємно ще забавилися при смачній перекуспці, приготованій членкинями 76-го Відділу. Люди розійшлися задоволені і в доброму настрої. Зустрічі, де наші діти мають практичну нагоду похвалитися знанням української мови, — це найкращий дарунок в Декаду української мови.

Ірина Гнатчук

ПРО КОНСЕРВАТИСТІВ

У статті „Пет Бюкенен проти нового світового ладу", пера д-ра Олега М. Волянського, у „Свободі" ч. 233 з 6-го грудня, в продовженні статті на стор. 4-ій часопису, в другому абзаці першої колонки, слід читати: „Сьогодні добре фінансована пропагандивна машина прихильників війни взяла на приціл найголоснішого і безстрашного опонента 'Нового світового ладу' і вживає для його злобну неперебірливу атаку". На цій же сторінці у другій колонці в другому абзаці слід читати пояснення про палеоконсерватистів так: „Щоб відрізнити традиційних консерватистів від 'неоконсерватистів', прийнято тепер вживати для перших назву палеоконсерватисти". Також кількість забитих палестинців у плянованому марші войовничої групи жидівської групи на найсвятішу мусулманську святиню в Єрусалимі була 21 осіб, а прізвище християнське, яке наводить для прикладу Патрик Бюкенен, було Бравн. — Ред.

Професор...

(Закінчення зі стор. 1)

Україна, не зважаючи на довголітню денаціоналізацію та економічну експлуатацію, поступово відроджується. Провід в Україні свідомий того, що державну ідею можна здійснити лише з широкою та активною допомогою народу, то му в тій цілі ведеться праця над поширенням і поглибленням національної свідомости серед народу. Завдяки їх праці ідея бути господарем на своїй землі охоплює чим раз ширші кола народу, включно з робітництвом, а головно інтелігенцію і студентство. В тій праці важливу ролю відограють також наявні трагедії головно штучно створений голод в 1932-33-их роках, а особливо чорнобильська катастрофа. Український нарід свідомий, що ті трагедії були зорганізовані в Москві з метою нищення України і її народу. Тому для українців стає ясним, щоби не допустити до дальших таких нещасть, Україна мусить бути незалежною державою.

Завдяки змістовній доповіді проф. Субтельного і більшого знання та зацікавлення Україною в теперішній час були численні запити і коментарі. На всі ці питання він давав обширні відповіді зі знанням предмету.

Комарно...

(Закінчення зі стор. 2)

Відновлено історичні назви: 1-ше Травня, знову стала Щирецька, Паливоди (прикордонник) — Городоцька, 17-те Вересня — Шевська, Колодія (солдат НКВД) — Гончарська, Садова — Лип'є, Червоноармійська — Самбірська (від клюбу і дальше, а від площі до клюбу — Січових Стрільців), Юрія Кошового замінено на А. Кос-Анатольського, Матросова (герой ЧА) — на Ф. Черника, Жовтнева — Галицька, Комарова (космонавт) — Гриня Тершаківця, Гагаріна (космонавт) на Замкову (біля замку), Жовтневий провулок — Осипа Утриска, Кірова — Троїцька (була колись в нас церква св. Трійці), Попова (солдат НКВД) на Володимира Петрика, провулок біля Перемоненського парку названий вул. Юрія Дроговича.

От практично і всі новини.

У ПАЙНГЕРСТ, ПІВНІЧНА Каролайна, минулого вівтірка, 11-го грудня, закінчилася дводенна конференція республіканських стейтових губернаторів, які ствердили, що Республіканська партія дуже потерпіла в останніх виборах і тому конечним є, щоб партія розглянула економічні проблеми, як і різного роду спірні питання оподаткувань, щоб оминути можливі ще більші неуспіхи у виборах 1992 року. В загальному конференція була успішною, бо зуміла розглянути існуючі та майбутні можливості спірних питань, а зокрема тих, які відносяться до податків і економічної майбутности країни.

• РОЗШУКИ •

РОЗШУК
КАСПРІВСЬКОГО ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА,
що проживав у місті Бостоні, ЗСА, пошукує **стриєчна сестра** із села Добротвір, Україна.
Писати на адресу:
Ольхова Ольга Петрівна
УССР 292102
обл. Львівська
р-н Камінсько-Бузький
село Добротвір
вул Івана Франка 24/4

ПАРАЩАК НАСТЯ
проживає у Small California Pennsylvania 15477
пошукує
Паращак Василь Михайлович
УССР 292100
обл. Львівська
м. Камянка Бузька
вул. Підгір'я 6

До Членів 489-го Відділу УНСоюзу в Ню Йорку

Діловодство секретаря 489-го Відділу перебрав новий секретар

Микола Григорович.

Просимо вплачувати вкладки і полагоджувати всі членські та забезпеченеві справи, звертаючись на адресу:

Mr. Mykola Hrehorovich
7 North Street, Madison, N.J. 07940

Шановні Секретарі та Організатори УНС!

Членська кампанія 1990 року кінчається з 31-им грудня. Тому аплікації нових членів приймаємо Головна Канцелярія тільки до 31-го грудня 1990 року.

Докладіть всіх старань, щоб виконати свої квоти та вислати аплікації вчасно, щоб вони дійшли до Головної Канцелярії не пізніше, як 31-го грудня 1990 року.

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ УНС